

VIJEĆE ZA FINANCIJSKU STABILNOST

HNB, Hanfa, MF, HAOD

IZVJEŠTAJ O RADU VIJEĆA ZA FINANCIJSKU STABILNOST U 2021. GODINI

UVODNE NAPOMENE

Vijeće za financijsku stabilnost (Vijeće) u 2021. godini raspravljalo je o stanju i kretanjima u financijskom sektoru, pratilo je učinke pandemije uzrokovane koronavirusom na gospodarstvo i financijski sustav te je razmjenjivalo informacije i usklađivalo regulatorne aktivnosti institucija čiji su predstavnici članovi Vijeća. Vijeće je razmatralo i ocjenjivalo identificirane sistemske rizike, osiguravalo suradnju i razmjenu informacija između nadležnih tijela, razmatralo aktivnosti povezane s ispunjavanjem zahtjeva iz preporuka Europskog odbora za sistemske rizike (u nastavku teksta: ESRB) te obavljalo ostale zadatke određene Zakonom o Vijeću za financijsku stabilnost.

SASTAV VIJEĆA ZA FINANCIJSKU STABILNOST

Vijeće se sastoji od deset članova: predstavnika Hrvatske narodne banke (HNB), Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (Hanfa), Ministarstva financija Republike Hrvatske (Ministarstvo) i Hrvatske agencije za osiguranje depozita (HAOD).

Predsjednik i član Vijeća po položaju jest guverner HNB-a Boris Vujčić. Ostali predstavnici HNB-a, ponovno imenovani Odlukom Savjeta HNB-a iz prosinca 2020., jesu: Sandra Švaljek, zamjenica guvernera, Martina Drvar, viceguvernerka i Vedran Šošić, glavni ekonomist HNB-a. Početkom prosinca 2021. novom Odlukom Savjeta potvrđeni su navedeni članovi osim viceguvernerke Drvar, a kao član Vijeća imenovan je viceguverner Roman Šubić.

Predstavnici Hanfe bili su predsjednik Upravnog vijeća Ante Žigman, po svojem položaju, te Tomislav Ridzak, član Upravnog vijeća Hanfe.

Predstavnici Ministarstva financija bili su ministar Zdravko Marić i ravnatelj Uprave za upravljanje javnim dugom Hrvoje Radovanić. Na drugoj sjednici Vijeća u prosincu je uz suglasnost prisutnih sjednicu videovezom, uz člana Hrvoja Radovanića, a u odsutnosti ministra Marića, pratio i državni tajnik Stipe Župan.

HAOD su predstavljale direktorica Marija Hrebac i voditeljica odjela sanacije institucija Branka Križanić.

RAD VIJEĆA ZA FINACIJSKU STABILNOST

U 2021. godini Vijeće se sastalo dva puta, 18. svibnja i 20. prosinca, a među temama o kojima se raspravljalo prevladavali su rizici povezani s oporavkom gospodarstva i stanjem u financijskom sustavu u uvjetima pandemije uzrokovane koronavirusom kao i regulatorne aktivnosti poduzete s ciljem ublažavanja tih rizika i jačanja otpornosti financijskog sustava.

Članovi Vijeća na svibanjskoj sjednici upoznati su s razvojem glavnih sistemskih rizika za stabilnost financijskog sustava. Ukupna izloženost domaćega financijskog sustava sistemskim rizicima ocijenjena je na povišenoj razini zbog i dalje izraženih neizvjesnosti u vezi s razvojem pandemije, premda je već započeo oporavak gospodarstva. Glavni identificirani rizici za financijsku stabilnost, uz visok javni dug i veliku izloženost financijskog sektora prema državi, odnose se na neizvjesnost u vezi s razvojem pandemije i nastavkom rasta cijena stambenih nekretnina. Bankarski sektor ostao je visokokapitaliziran i visokolikvidan tijekom pandemije, što je djelomice potpomognuto i Odlukom o privremenom ograničenju raspodjela iz siječnja 2021. usmjerenom na jačanje sposobnosti apsorpcije mogućih gubitaka, dok su ostale mjere potpore kućanstvima i poduzećima djelomično odgodile i ublažile materijalizaciju kreditnog rizika. Rezultati ispitivanja otpornosti kreditnih institucija na stres pokazali su da je sustav sposoban apsorbirati potencijalne troškove povećanja kreditnog rizika, ali uz primjetnu heterogenost među pojedinim kreditnim institucijama. Oporavak na financijskim tržištima započeo krajem 2020. nastavio se i u prvoj polovini 2021. i gotovo su svi sektori pod nadzorom Hanfe ostvarili rast. Sektor osiguranja ostao je stabilan i visokokapitaliziran i visokolikvidan, čemu je pridonio i nastavak primjene ograničenja isplate dobiti koje je Hanfa propisala u travnju 2021. Investicijski i mirovinski fondovi zabilježili su stabilan rast, pri čemu su gotovo sve kategorije ostvarile pozitivne prinose. Zbog pada broja novosklopljenih ugovora i rasta troškova ispravka vrijednosti za gubitke, društva za leasing tijekom 2020. pretrpjela su značajno smanjenje profitabilnosti, no njihova kapitaliziranost očuvana je na razmjerno visokoj razini.

Budući da su pojedini dijelovi gospodarstva i dalje bili pogođeni gospodarskim učincima pandemije i epidemiološkim mjerama, Vijeće je u svibnju raspravljalo i o poduzetim mjerama za ublažavanje tih učinaka iz djelokruga svih institucija uključenih u rad Vijeća, analiziralo je njihove učinke kao i međudjelovanje pojedinih mjera. Uz navedeno, članovi Vijeća raspravljali su i o važnosti pravodobnog i cjelovitog izvješćivanja o utjecaju pandemije na poslovanje poduzeća i pravodobnog prepoznavanja kreditnog rizika u financijskim institucijama.

Na sjednici Vijeća u prosincu članovi su upoznati s kretanjima, stanjem i rizicima za stabilnost financijskog sustava u uvjetima neočekivano snažnoga gospodarskog oporavka zabilježenog tijekom druge polovine 2021. godine. Uz postojeće izražene strukturne ranjivosti u gospodarstvu, cijene realne i financijske imovine nastavile su se povećavati, a inflatorni pritisci jačati ponajviše pod utjecajem rasta cijena energije u uvjetima oporavka potražnje i poremećaja na strani ponude. Kreditna aktivnost porasla je u segmentu stambenoga kreditiranja, kreditiranje poduzeća ostalo je prigušeno, a dobit banaka nastavila se oporavljati. Na domaćem tržištu kapitala cijene su dosegnule pretkrizne razine, iako je trgovanje ostalo na relativno niskim razinama i uz prisutan trend koncentracije trgovanja. Profitabilnost društava za leasing i društava za osiguranje oporavila se. Krizne okolnosti nisu narušile pokazatelje kapitaliziranosti institucija sektora financijskih usluga, a rezultati provedenog ispitivanja otpornosti sektora financijskih usluga na makroekonomske i

financijske šokove pokazuju kako je i nakon krizne 2020. on sposoban apsorbirati učinke simuliranih stresnih događanja.

Osobito se raspravljalo o kretanjima na tržištu stambenih nekretnina s naglaskom na činitelje koji su utjecali na daljnji porast cijena i broja transakcija, poput i dalje povoljnih uvjeta financiranja, nastavka državnog programa subvencioniranja stambenih kredita, rastuće potražnje nerezidenata, ali i sve većih troškova gradnje. Članovi Vijeća informirani su da je na temelju redovite procjene kretanja i ranjivosti na tržištu stambenih nekretnina ESRB na sjednici početkom prosinca donio odluku o upućivanju upozorenja Hrvatskoj povezanog sa srednjoročnim ranjivostima na tržištu stambenih nekretnina. U tom kontekstu članovi su raspravljali o mjerama iz područja različitih ekonomskih politika kojima se može utjecati na smanjenje ranjivosti i rizika povezanih s tržištem stambenih nekretnina.

U 2021. godini Vijeće nije objavljivalo upozorenja ni preporuke o primjeni mjera i instrumenata makrobonitetne politike. Objavilo je dva priopćenja, u kojima je informiralo javnost o održanim sjednicama, najvažnijim temama i zaključcima provedenih rasprava kao i Izvještaj o radu Vijeća u 2020. godini.

OPĆA OCJENA FINACIJSKE STABILNOSTI U 2021. GODINI

Nakon snažnog smanjenja BDP-a koje je obilježilo prvu polovinu 2020. godine, hrvatsko se gospodarstvo oporavilo tijekom 2021., pri čemu je premašena razina gospodarske aktivnosti iz pretpandemijske 2019. Iako je gospodarski oporavak, uz postupno ukidanje mjera pomoći gospodarstvu, znatno nadmašio ranija očekivanja, rizici su ostali povišeni zbog neizvjesnosti glede okončanja pandemije i nastavka snažnog rasta cijena stambenih nekretnina. Na te su se rizike tijekom druge polovine 2021. nadovezali i rastući inflatorni pritisci i, konačno, očekivanja potroživanja uvjeta financiranja pod utjecajem početka procesa postupne normalizacije monetarnih politika središnjih banaka.

Kako bi se ublažili nepovoljni učinci pandemije na gospodarstvo i financijski sustav, Vlada Republike Hrvatske, HNB i Hanfa poduzeli su niz koordiniranih aktivnosti i mjera. Vlada RH u 2021. produžila je primjenu potpora za poduzetnike pogođene posljedicama pandemije, uključujući jamstva na zajmove, subvencije kamate i druge povezane mjere koje su kao cilj imale očuvanje poslovanja poduzeća i radnih mjesta. HNB je u siječnju 2021. donio makrobonitetnu Odluku o privremenom ograničenju raspodjela kreditnih institucija koja se nadovezala na istovrsnu supervizorsku mjeru iz ožujka 2020. Odluka je bila na snazi do 30. rujna 2021., kada je ocijenjeno da više nije nužna, a kao cilj imala je povećanje otpornosti kreditnih institucija i održavanje stabilnosti financijskog sustava u cjelini. Slične je mjere poduzela i Hanfa koja je u travnju 2021. Smjericama preporučila da se do 30. rujna 2021. društva za osiguranje suzdrže od isplate dividende, osim ako ne zadovoljavaju određene kriterije, i to nakon što su Odlukom iz ožujka 2020. te isplate bile privremeno zabranjene.

Poslovna aktivnost nefinancijskih poduzeća snažno se oporavila tijekom 2021., uz postupan istek moratorija i smanjenje oslonca na fiskalne potpore. U okolnostima povoljnih uvjeta financiranja

glavnina je poduzeća nakon isteka moratorija nastavila bez poteškoća servisirati dug pa kreditne institucije nisu zabilježile porast neprihodonosnih plasmana. Nakon što je u 2020. osnovan i zatvoren manji broj poduzeća u odnosu na uobičajene razine, čemu su pridonijele i mjere potpore gospodarstvu u pandemiji, u 2021. povećao se broj poduzeća koja su ulazila na tržište i izlazila s tržišta. Pritom se osobito povećao broj izlazaka s tržišta za poduzeća iz djelatnosti koje su bile najviše pogođene pandemijom. Poboljšanje agregatnih pokazatelja solventnosti i likvidnosti kućanstava tijekom prve polovine 2021., u uvjetima oporavka raspoloživog dohotka, bilo je popraćeno porastom optimizma. To je pridonijelo i jačanju kreditiranja, koje je bilo posebno izraženo kod stambenih kredita, a tijekom godine postupno su se oporavljali i gotovinski nenamjenski krediti. Pritom se dio novoodobrenih kredita odobravao uz razmjerno blage standarde, što je posebice izraženo u segmentu stambenoga kreditiranja. Jačanje inflatornih pritisaka u drugoj polovini godine usporilo je realni rast raspoloživih dohodaka, a potrošački optimizam počeo je slabjeti.

Cijene stambenih nekretnina nastavile su rasti i u 2021. godini te je njihov kumulativni rast u posljednjih pet godina iznosio oko 40%. Priuštivost nekretnina nastavila se smanjivati kako su cijene rasle brže od dohodaka, a padajuće kamatne stope omogućile su podizanje većih iznosa kredita, koji su tako držali korak sa sve skupljim nekretninama. Aktivnost na tržištu stambenih nekretnina znatno je ojačala i pod utjecajem državnog programa subvencioniranja stambenih kredita kao i zbog sve snažnije potražnje nerezidenata, posebice u priobalnim regijama. Osim toga, na rast cijena utjecalo je i povećanje troškova gradnje. HNB ocjenjuje da je sistemski rizik vezan uz kretanja na tržištu stambenih nekretnina u porastu zbog sve većeg odstupanja kretanja cijena nekretnina od njihovih temeljnih makroekonomskih odrednica.

Srednjoročne ranjivosti na tržištu stambenih nekretnina prepoznao je i ESRB koji je na osnovi vlastite analize tržišta stambenih nekretnina i mjera usmjerenih na to tržište u zemljama Europskoga gospodarskog prostora (u nastavku teksta: EGP) krajem godine Hrvatskoj uputio upozorenje. Upozorenja su tom prigodom bila upućena prema još četiri zemlje članice EGP-a, a za dvije su zemlje izrečene Preporuke o potrebnim mjerama za ublažavanje tih ranjivosti. U Hrvatskoj su kao ključne ranjivosti identificirani snažan porast cijena nekretnina i njihovo sve veće odstupanje od dugoročnih odrednica. Uočen je i brz rast stambenoga kreditiranja, djelomice potaknut i državnim programom subvencioniranja stambenih kredita, uz blage uvjete kreditiranja u odsutnosti eksplicitnih mjera usmjerenih na korisnike kredita. Kao činitelji koji ublažavaju razmjere ranjivosti prepoznate su niska zaduženost kućanstava i visoka kapitaliziranost banaka.

Bankarski sektor ostao je visokokapitaliziran i visokolikvidan zahvaljujući izdašnom paketu potpora nefinancijskom sektoru i snažnom gospodarskom oporavku. Ekspanzivna monetarna politika podupirala je kunsku likvidnost bankovnog sustava, nastavila je rasti i devizna likvidnost, a to je, zajedno s povoljnim stanjem na međunarodnim financijskim tržištima, omogućilo nastavak popravljivanja uvjeta financiranja na domaćem tržištu. Ukupni plasmani monetarnih institucija domaćim sektorima (osim središnje države) porasli su za gotovo 4%, što je jednako kao i godinu prije. Pritom se ubrzao rast kredita kućanstvima, čemu je najviše pridonio rast stambenih kredita, a u drugoj polovini 2021. oživjeli su i gotovinski nenamjenski krediti, dok je kreditiranje poduzeća bilo prigušeno. Udio neprihodonosnih kredita u ukupnima kontinuirano se smanjivao pod utjecajem novoga kreditiranja i prodaje potraživanja. Ipak, kreditni rizik porastao je u

djelatnostima čije je poslovanje najviše pogođeno pandemijom. Profitabilnost kreditnih institucija pod utjecajem nižeg troška ispravaka vrijednosti u 2021. vratila se na razinu približnu onoj prije pandemije. No, zarade kreditnih institucija i dalje su ograničene razmjerno niskim kamatnim stopama i kamatnim maržama te promjenama strukture imovine, u kojoj su sve više zastupljeni najlikvidniji instrumenti i stambeni krediti kućanstvima.

Ukupna izloženost sektora financijskih usluga sistemskim rizicima u 2021. bila je umjerena, dok se trend rasta imovine tog sektora nastavio. Pritom je imovina na kraju 2021. bila za 19,6 mlrd. HRK (8,8%) viša u odnosu na kraj 2020. te je činila 31,6% ukupne imovine financijskog sustava Republike Hrvatske, odnosno 55,9% nominalnog BDP-a. Glavni generatori rasta imovine bili su mirovinski fondovi, koji su krajem prosinca činili 58,5% ukupne imovine sektora financijskih usluga. Uz zabilježen rast imovine, obvezni su mirovinski fondovi ostvarili i pozitivne prinose kao rezultat stabilizacije obvezničkih i dioničkih tržišta. Iako su takva povoljna kretanja smanjila izloženost mirovinskih fondova kratkoročnim ranjivostima, značajno strukturno obilježje i potencijalni izvor sistemskog rizika i dalje je visoka koncentracija ulaganja u instrumente državnog duga.

Investicijski su se fondovi u 2021. s obzirom na pozitivna tržišna kretanja i povratak povjerenja investitora, koje se ogledalo u ostvarenim pozitivnim neto ulascima, u potpunosti oporavili od sistemskog događaja odljeva sredstava iz prethodne godine, uz posljedično povećanje neto imovine. Tako je neto imovina UCITS fondova tijekom 2021. dosegla razinu od 21,5 mlrd. HRK, što je za čak 18,1% više nego na kraju 2020., no i dalje za 4,7% manje nego na kraju pretpandemijske 2019. godine. Uz porast neto imovine, investicijski su fondovi tijekom 2021. blago povećali i svoje likvidnosne zalihe. Krajem 2021. visokokvalitetna likvidna imovina, koja uključuje novac, depozite i instrumente tržišta novca, bila je više nego trostruko veća od mjesečnih bruto odljeva i iznosila je 24,4% ukupne imovine investicijskih fondova. Nakon što su do kraja 2020. nadoknadili izgubljenu vrijednost s početka pandemije, većina je investicijskih fondova i u 2021. nastavila ostvarivati pozitivne prinose na temelju tržišnih kretanja. Na godišnjoj razini prinosi dioničkih, mješovitih i ostalih fondova iznosili su redom 12,4%, 5,4% i 4,4%. Veličinom najzastupljeniji, obveznički fondovi 2021. godinu zaključili su s blago negativnim prinosom od – 1,3% s obzirom na izražene pritiske na obveznička vrednovanja u kontekstu očekivanog pooštavanja globalne monetarne politike. Unatoč oporavku prinosa UCITS fondova u 2021., rizik profitabilnosti fondovske industrije i dalje je naglašen s obzirom na relativno visoka vrednovanja na financijskim tržištima i rastuće inflatorne pritiske.

Uz mirovinske i investicijske fondove, oporavak gospodarske aktivnosti u 2021. preslikao se i na sektor osiguranja kroz rast zaračunatih bruto premija, a time i na profitabilnost u segmentu neživotnih osiguranja. Rastu profitabilnosti osiguranja pridonijeli su i niži troškovi isplate šteta pa je tako povrat na imovinu osiguranja neživota u 2021. iznosio 3,7%. Istodobno se profitabilnost poslova osiguranja života nastavila smanjivati s obzirom na pad premijskog prihoda pa je povrat na prosječnu imovinu na kraju 2021. godine iznosio 0,5%, što je upola manje od dugoročne prosječne profitabilnosti. Tijekom 2021. očuvana je i zadovoljavajuća kapitaliziranost osigurateljnog sektora pa je medijalni omjer prihvatljivih vlastitih sredstava i potrebnoga solventnoga kapitala (SCR) krajem 2021. iznosio 185,3% što je znatno iznad regulatorno

propisane granice. Visoke kapitalne zalihe domaćeg sektora osiguranja osobito su važne s obzirom na strukturne promjene koje se očekuju: uvođenje novoga međunarodnog računovodstvenog standarda i uvođenje eura koje će, između ostalog, zahtijevati prilagodbu metodološkog pristupa za izračun SCR-a.

U pandemijskim okvirima odlična turistička sezona potpomogla je oporavak i stabilizaciju poslovanja na tržištu leasinga koja je praćena rastom vrijednosti novosklopljenih ugovora, smanjenjem broja aktivnih reprograma kao i smanjenjem potraživanja po restrukturiranim ugovorima. S obzirom na to da je većina aktivnih ugovora društava za leasing vezana uz djelatnosti povezane s turizmom, upravo zahvaljujući zadovoljavajućoj turističkoj sezoni i očuvanoj stabilnosti poslovanja velikog dijela sektora nefinancijskih poduzeća, utjecaj ukidanja državnih mjera pomoći zbog pandemije nije se negativno odrazio na pokazatelje kreditnog rizika društava za leasing, pa je krajem 2021. udio neprihodonosnih plasmana u ukupnima iznosio tek 2,7%.

MJERE MAKROBONITETNE POLITIKE U 2021. GODINI

a) Makrobonitetne aktivnosti HNB-a

Zaštitni slojevi kapitala

Propisani kombinirani zaštitni sloj kapitala ostao je nepromijenjen tijekom 2021. u rasponu između 4% i 6% ukupnog iznosa izloženosti riziku, ovisno o sistemskoj važnosti pojedine kreditne institucije. Sve kreditne institucije primjenjivale su zaštitni sloj za očuvanje kapitala od 2,5 postotnih bodova, protuciklički zaštitni sloj kapitala od 0 postotnih bodova i zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik od 1,5 postotnih bodova. Na to se ostalim sistemski važnim kreditnim institucijama (u nastavku teksta: OSV) pribrajavao i odgovarajući dodatni zaštitni sloj kapitala koji je iznosio do najviše 2 postotna boda.

U prosincu 2021. provedeno je i redovito godišnje preispitivanje sistemske važnosti kreditnih institucija i potrebnoga zaštitnog sloja kapitala za institucije koje su određene kao sistemski važne. Kao i prethodne godine, identificirano je sedam OSV kreditnih institucija, kojima je ovisno o pokazateljima sistemske važnosti određena stopa zaštitnog sloja kapitala od 0,5% ili 2% ukupnog iznosa izloženosti riziku.

Kako bi se očuvalo bankovno kreditiranje nefinancijskoga privatnog sektora u okolnostima naglašene neizvjesnosti glede tijeka pandemije i njezinih gospodarskih učinaka, stopa protucikličkog sloja kapitala koja se primjenjivala u 2021. zadržala se na razini od 0%. No, u drugoj polovini godini pojavile su se naznake početka akumulacije cikličkih sistemskih rizika u domaćem gospodarstvu.

HNB je u lipnju 2021. proveo redovito godišnje preispitivanje značajnosti izloženosti kreditnih institucija prema trećim zemljama (državama izvan EU-a). Kao materijalno značajne treće zemlje za bankovni sustav Republike Hrvatske, zbog izloženosti koje domaće banke imaju prema tim zemljama, utvrđene su Bosna i Hercegovina i Crna Gora. Analizom je utvrđeno kako u tim

zemljama nije postojao rizik prekomjernoga kreditnog rasta koji bi zahtijevao poduzimanje regulatornih mjera prema hrvatskim bankama izloženima tim tržištima.

Prikupljanje podataka

Uz kontinuiranu analizu i nadzor sistemskih rizika HNB je tijekom 2021. nastavio raditi i na unaprjeđenju alata za analizu rizika i metodologije za kalibraciju mjera makrobonitetne politike kao i na razvoju novih izvora podataka. Tako se od kraja 2020. prikupljaju podaci o uvjetima kreditiranja potrošača na razini svakog pojedinog odobrenog kredita. Osim toga, započele su i pripreme za uvođenje sustava izvješćivanja AnaCredit koji bi trebao početi s radom od trenutka ulaska u europodručje. Njime će se prikupljati granularni podaci o kreditiranju pravnih osoba, što će upotpuniti podatke o izloženostima banaka sektoru poslovnih nekretnina.

b) Makrobonitetne aktivnosti Hanfe

Tijekom 2021. Hanfa je svoje makrobonitetne aktivnosti usmjerila na razvoj novih alata za mjerenje i detekciju sistemskih rizika, proširenje makrobonitetnog instrumentarija za upravljanje sistemskim rizicima u sektoru financijskih usluga, unaprjeđivanje interne koordinacije upravljanja sistemskim rizicima i izvješćivanje javnosti o utvrđenim izloženostima sektora financijskih usluga rizicima. Tako je nakon makroekonomskoga stresnog testiranja uvedenog u 2020., u 2021. razvijen novi analitički alat praćenja sistemskih rizika – matrica rizika. Riječ je o analitičkom pristupu kojim se iz širokog skupa podataka izdvajaju ključne ranjivosti, identificiraju glavni rizici i potencijalni kanali prijenosa kojima se šokovi mogu proširiti kroz cjelokupni sustav.

Tijekom 2021. Hanfa je poboljšala i internu koordinaciju u upravljanju sistemskim rizicima. Naime, unutar Hanfe osnovan je Odbor za rizike s ciljem dijeljenja znanja i najboljih praksi u upravljanju rizicima, a glavni su zadaci Odbora za rizike analiza sektorskih i sistemskih izvještaja o rizicima, prioritizacija rizika, usklađivanje planova nadzora prema identificiranim rizicima, definiranje i harmonizacija mikrobonitetne i makrobonitetne politike Hanfe, osiguranje konzistentnog uvođenja i primjene sustava nadzora utemeljenog na rizicima.

c) Usklađivanje s preporukama i smjernicama Europskog odbora za sistemske rizike

ESRB je u prosincu 2020. izdao Preporuku (ESRB/2020/15) kojom je produžio trajanje Preporuke o ograničenju raspodjela za vrijeme pandemije COVID-19 iz svibnja 2020., u nešto izmijenjenom obliku, s ciljem jačanja otpornosti financijskih institucija u uvjetima vrlo visoke neizvjesnosti glede daljnjeg tijeka pandemije i njezina učinka na gospodarstvo i financijski sektor. Preporučeno je da se do 30. rujna 2021. suzdrže od isplate dividende ili prihvaćanja neopozive obveze na isplatu dividende, otkupa redovnih dionica i stvaranja obveze isplate varijabilnih primitaka zaposlenicima čije profesionalne aktivnosti imaju značajan utjecaj na profil rizičnosti institucije. HNB je sredinom siječnja 2021. donio odluku kojom se kreditnim institucijama privremeno ograničava provođenje raspodjela. Kreditne institucije na temelju odluke do 31. prosinca 2021. nisu smjele provoditi isplatu dividende, stvarati obveze isplate dividende, provoditi otkup vlastitih dionica, dodjeljivati varijabilne primitke identificiranim radnicima (tj. zaposlenicima čije profesionalne aktivnosti imaju značajan utjecaj na profil rizičnosti institucije) i izvršavati druge oblike raspodjela. Odluka je bila privremenoga karaktera, a Hrvatska narodna banka obvezala se

preispitati postojanje razloga za donošenje odluke najkasnije do 30. rujna 2021. i u skladu s time eventualno prilagoditi njezino trajanje, odnosno razmotriti mogućnost ranijeg ukidanja zabrane raspodjela. Odluka je nakon provedenog preispitivanja, zbog povoljnih makroekonomskih kretanja, smanjenja rizika pogoršanja kvalitete aktive nakon isteka moratorija i visoke kapitaliziranosti kreditnih institucija, ukinuta 1. listopada 2021.

Nakon isteka odluke o privremenoj zabrani isplate dividenda društvima za osiguranje koja je donesena u ožujku 2020. s ciljem stabilizacije poslovanja društava, pružanja dodatne potpore likvidnosti, zaštite interesa korisnika osiguranja i održavanja zadovoljavajuće razine kapitaliziranosti sustava, Hanfa je u travnju 2021. donijela Smjernice o kriterijima za isplatu dividende društava za osiguranje u 2021. Tim se smjericama društva za osiguranje upućuje na kriterije koje, osim zakonskih preduvjeta za isplatu dividende, trebaju prethodno ispuniti za donošenje odluke o isplati dividende u 2021. godini u skladu s pravilima o upravljanju rizicima.

Hrvatska narodna banka u ožujku 2021. ukinula je dvije odluke o uzajamnom priznavanju makrobonitetnih mjera drugih država članica jer su se one prestale primjenjivati u matičnim državama. Donesena je Odluka o ukidanju Odluke o uzajamnom priznavanju mjere makrobonitetne politike koju je donijelo odgovarajuće tijelo Estonije (NN, br. 28/2021.), kojom prestaje uzajamna primjena jednogpostotne stope zaštitnog sloja za sistemski rizik na izloženosti u Estoniji, te Odluka o ukidanju Odluke o uzajamnom priznavanju mjere makrobonitetne politike koju je donijelo odgovarajuće tijelo Finske (NN, br. 28/2021.), kojom prestaje primjena minimalne razine od 15% za prosječni ponder rizika na izloženosti kreditnih institucija koje primjenjuju pristup zasnovan na internim rejting-sustavima na osnovi odobrenih kredita sektoru stanovništva u Finskoj osiguranih hipotekom na stambenim nekretninama koje se nalaze u Finskoj. Navedene mjere i prateće odluke uklonjene su s popisa odluka koje ESRB preporučuje za uzajamno priznavanje. Dok su te mjere bile uzajamno priznate u RH, nijedna kreditna institucija u RH nije prelazila prag značajnosti nakon čijeg bi ih prelaska bila obvezna i efektivno primjenjivati.

Nadalje, u lipnju 2021. Hrvatska narodna banka donijela je dvije odluke o nepriznavanju mjera makrobonitetne politike Luksemburga i Norveške jer nisu ispunjeni preporučeni uvjeti za njihovu uzajamnu primjenu. Naime, Europski odbor za sistemske rizike Preporukom ESRB/2021/2 od 24. ožujka 2021. i Preporukom ESRB/2021/3 od 30. travnja 2021. preporučio je uzajamno priznavanje mjera makrobonitetne politike koje su donijela makrobonitetna tijela Luksemburga i Norveške zbog ublažavanja rizika povezanih s tržištem nekretnina u tim zemljama. Kako kreditne institucije u Republici Hrvatskoj nemaju izravne izloženosti koje odgovaraju kriterijima za primjenu tih mjera, a koje prelaze propisane pragove značajnosti, HNB primjenom načela *de minimis* nije propisao uzajamno priznavanje tih makrobonitetnih mjera.

Preporukom o identifikaciji pravnih osoba (ESRB/2020/12) želi se osigurati da svi subjekti uključeni u financijske transakcije posjeduju oznaku LEI (engl. *legal entity identifier*), pri čemu se od Europske komisije očekuje uspostava zajedničkoga pravnog okvira u EU-u, a do tog trenutka i od relevantnih tijela da, gdje god je moguće, zatraže upotrebu oznake LEI. Hanfa je aktivno postupala po obvezama iz ove Preporuke te je krajem 2021. svojim subjektima nadzora preporučila da ishode oznake LEI i kontinuirano ih održavaju naglašavajući važnost oznake LEI kao globalnog standarda koji će olakšati identifikaciju potencijalnih rizika za financijsku stabilnost s pomoću

boljeg nadzora sudionika i veće dostupnosti podataka. Uvođenje takvog sustava ujedno će omogućiti smanjenje troškova vezanih uz prikupljanje i obradu podataka, lakše i potpunije izvještavanje regulatornih tijela i općenito jačanje discipline sudionika tržišta. U odnosu na ovu Preporuku, HNB nije preporučio ni uveo obvezu pribavljanja i obnavljanja oznaka LEI te će se u odnosu na predloženo uvođenje identifikatora LEI pričekati uspostava jedinstvenog pristupa na razini Europske unije u skladu s A dijelom Preporuke i završetak procesa uvođenja eura u Hrvatskoj kao službene valute.

U sklopu provedbe Preporuke o praćenju utjecaja moratorija na dugove na financijsku stabilnost te sustava državnih jamstava i drugih mjera fiskalne prirode poduzetih radi zaštite realnoga gospodarstva kao odgovor na pandemiju bolesti COVID-19 (ESRB/2020/8) HNB, Hanfa, Ministarstvo financija, HBOR i HAMAG-BICRO prikupljali su podatke o poduzetim mjerama potpore gospodarstvu tijekom pandemije, koje je HNB objedinjavao i tromjesečno dostavljao ESRB-u. Podaci o vrsti i planiranom opsegu mjera objavljavani su redovno na stranicama ESRB-a, a podaci o stvarnom iznosu mjera bili su dostupni samo tajništvu ESRB-a i u sumarnom obliku predstavljeni članovima ESRB-a.

S obzirom na to da u Hrvatskoj u razdoblju provedbe preporuke još uvijek nije bila licencirana nijedna središnja druga ugovorna strana¹ i s obzirom na marginalnu participaciju domaćih financijskih institucija na OTC tržištu derivata, HNB i Hanfa ocijenjeni su u potpunosti usklađenima s Preporukom ESRB (2020/6) o likvidosnim rizicima koji proizlaze iz poziva na uplatu marže.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
ZA FINANCIJSKU STABILNOST
GUVERNER
HRVATSKE NARODNE BANKE

Boris Vujčić

Ur. broj: 027-05-08/17-05-22/BV

Zagreb, 17. svibnja 2022.

---

¹ Prva središnja druga ugovorna strana u Republici Hrvatskoj licenciju za rad dobila je krajem listopada 2021. koja je s radom počela u prosincu 2021. godine.

Dodaci Izvještaju:

Tablica 1. Pregled makrobonitetnih mjera po zemljama članicama Europske unije, na Islandu i u Norveškoj

	AT	BE	BG	CY	CZ	DE	DK	EE	ES	FI	FR	GR	HR	HU	IE	IS	IT	LT	LU	LV	MT	NL	NO	PL	PT	RO	SE	SI	SK	UK
Zaštitni sloj kapitala i likvidnosti																														
ZS (ok)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ZS (pck) u primjeni (%)	0	0	0,50	0	0,50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,50	0	0	0	1,00	0	0	0	0	0	1,00	0
ZS (pck) u najavi (%)			1,50		2,00	0,75	2,00	1,00								2,00							2,00			0,50	1,00			
ZS (gsv)						x			x		x						x					x								x
ZS (osv)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
ZS (ssr)	x		x		x		x	x		x		x	x	x	x		x				x	x	x		x	x		x		
Omjeri likvidnosti														x									x	x			x			
Limiti za prudencijalne omjere																														
DSTI	x			x	x			x			x					x		x			x	x			x	x	x		x	x
LTD																													x	
LTI					x		x								x					x			x						x	x
LTV	x	x		x	x		x	x		x			x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Amortizacija kredita																							x				x		x	
Dospjeće kredita	x				x			x			x							x			x	x	x		x	x	x		x	x
Ostale mjere																														
Stup 2		x		x																		x						x	x	
Ponderi rizika		x						x		x			x		x				x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	
LGD																							x							
Testiranje osjetljivosti/otpornosti na stres				x	x	x				x						x											x			x
Ostalo	x			x		x					x		x	x	x							x			x		x	x	x	x

Napomena: Navedene su mjere koje su u skladu s Uredbom (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva (CRR) te Direktivom 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima (CRD).

Svijetlocrvenom bojom označene su mjere koje su zemlje otpustile kao odgovor na krizu izazvanu pandemijom koronavirusa. Sivom bojom označene su makrobonitetne mjere koje su donesene u posljednjem tromjesečju 2021.

Isključenje od odgovornosti: informacije dostupne HNB-u

Izvori: ESRB; HNB; notifikacije središnjih banaka i mrežne stranice središnjih banaka zaključno s danom 17. siječnja 2022.

Za detaljnije podatke vidi: https://www.esrb.europa.eu/national_policy/html/index.en.html i <https://www.esrb.europa.eu/home/coronavirus/html/index.en.htm>.

Tablica 2. Provedba makrobonitetne politike i pregled makrobonitetnih mjera u primjeni u Hrvatskoj u 2021.

Mjera	Primarni cilj	Godina uvođenja	Opis	Temelj za standardne mjere u pravu Unije	Datum aktivacije	Učestalost revizije
Makrobonitetne mjere koje je provodio HNB prije uvođenja CRD-a IV						
Prije uvođenja CRD-a IV HNB se koristio različitim mjerama makroprudencijalne prirode od kojih su najvažnije navedene i opisane u:						
a) Galac, T. i Kraft, E. (2011.): http://elibrary.worldbank.org/doi/pdf/10.1596/1813-9450-5772						
b) Vujčić, B. i Dumičić, M. (2016.): https://www.bis.org/publ/bppdf/bispap86l.pdf						
Makrobonitetne mjere predviđene CRD-om IV i CRR-om koje provodi tijelo nadležno za provedbu makrobonitetne politike						
ZS (ok)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Rano uvođenje: na razini od 2,5%	CRD, čl. 160. (6.)	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja zaštitnog sloja za očuvanje kapitala	CRD, čl. 129. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (pck)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1 i provedbom Preporuke ESRB/2014/1	2015.	Stopa ZS (pck) 0%	CRD, čl. 136.	1. 1. 2016.	Tromjesečno
		2015.	Mala i srednja investicijska društva izuzeta iz obveze održavanja protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala	CRD, čl. 130. (2.)	17. 7. 2015.	Diskrecijska odluka
ZS (osv)	Ograničiti sistemski učinak neusklađenih poticaja radi smanjenja moralnog hazarda u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2015.	Krajem studenog 2021. reispitivanjem je utvrđeno sedam OSV-a s odgovarajućim stopama zaštitnog sloja kapitala: 2,0% za OSV: Zagrebačka banka d.d., Zagreb, Privredna banka Zagreb d.d., Zagreb (efektivno 1,75%), Erste&Steiermärkische Bank d.d., Rijeka, Raiffeisenbank Austria d.d., Zagreb, OTP banka Hrvatska d.d., Split (efektivno 1,5%); 0,5% za OSV: Addiko Bank d.d., Zagreb, Hrvatska poštanska banka d.d., Zagreb.	CRD, čl. 131.	1. 2. 2016.	Jednom godišnje

Napomena: Opširniji pregled provedbe makrobonitetne politike i makrobonitetnih mjera u primjeni u Hrvatskoj nalazi se u publikaciji HNB-a Makroprudencijalna dijagnostika.

Izvor: HNB

Tablica 2. Provedba makrobonitetne politike i pregled makrobonitetnih mjera u primjeni u Hrvatskoj u 2021., nast.

ZS (ssr)	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Dvije stope ZS (ssr) (1,5% i 3%) primijenjene su na dvije podgrupe banaka (tržišni udio < 5%, tržišni udio ≥ 5%). Primijenjeno na sve izloženosti.	CRD, čl. 133.	19. 5. 2014.	Jednom godišnje
		2017.	Visina dviju stopa ZS (ssr) (1,5% i 3%) i primjena na sve izloženosti ostaju nepromijenjene. Odlukom (NN, br. 78/2017.) izmijenjen je način utvrđivanja dviju podgrupa na koje se ZS (ssr) primjenjuje. Podgrupe se utvrđuju izračunom pokazatelja prosječnoga trogodišnjeg udjela imovine kreditne institucije ili grupe kreditnih institucija u ukupnoj imovini nacionalnoga financijskog sektora (pokazatelj < 5%, pokazatelj ≥ 5%). Preispitivanjem u 2019. utvrđeno je da visina stopa za dvije podgrupe ostaje nepromijenjena.	CRD, čl. 133.	17. 8. 2017.	Najmanje jednom u dvije godine
		2020.	Odlukom (NN 144/20) određena je jedinstvena stopa ZS(ssr) u visini od 1,5 % ukupnog iznosa izloženosti. Budući da se zaštitni sloj za sistemski važne institucije i za strukturni sistemski rizik s primjenom ZIDZOKI-ja počinju zbrajati, više ne postoji potreba da se sistemski rizici koji proizlaze iz veličine pojedinih kreditnih institucija i koncentracije bankarskog sektora pokrivaju višom stopom zaštitnog sloja za strukturni sistemski rizik jer će se ti rizici pokrivati zaštitnim slojem za ostale sistemski važne kreditne institucije.	CRD V, čl. 133.	29.12.2020.	Najmanje jednom u dvije godine
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na stambenim nekretninama	Rast kredita i zaduženosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	Strože definiranje stambenih nekretnina za primjenu povlaštenih pondera rizika (npr. vlasnik ne može imati više od dvije stambene nekretnine, izuzimaju se kuće za odmor, potreba uvođenja kategorije stambenih objekata u kojima stanuju vlasnici ili najmoprimci).	CRR, čl. 124., 125.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2016.	Odluka o višim ponderima rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama; ponder rizika 100% (zamjenjuje preporuku HNB-a iz 2014., odnosno efektivno je povećan s 50%)	CRR, čl. 124., 126.	1. 7. 2016.	Diskrecijska odluka
Ponderi rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama	Smanjenje i sprječavanje pretjerane ročne neusklađenosti i tržišne nelikvidnosti u skladu s Preporukom ESRB/2013/1	2014.	HNB je izdao preporuku bankama (pravno neobvezujuća mjera) o izbjegavanju uporabe pondera rizika od 50% za izloženosti osigurane poslovnim nekretninama u uvjetima niske tržišne likvidnosti.	CRR, čl. 124., 126.	1. 1. 2014.	Diskrecijska odluka
		2016.	Odluka o višim ponderima rizika za izloženosti osigurane hipotekom na poslovnim nekretninama; ponder rizika 100% (zamjenjuje preporuku HNB-a iz 2014., odnosno efektivno je povećan s 50%)	CRR, čl. 124., 126.	1. 7. 2016.	Diskrecijska odluka

Izvor: HNB

Popis kratica u dodacima izvještaju

CHF	švicarski franak
CRD	Direktiva 2013/36/EU o pristupanju djelatnosti kreditnih institucija i bonitetnom Nadzoru nad kreditnim institucijama i investicijskim društvima
CRR	Uredba (EU) br. 575/2013 o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva
čl.	članak
d.d.	dioničko društvo
DSTI	pokrivenost otplata duga prihodima (engl. <i>debt-service-to-income ratio</i>)
ESRB	Europski odbor za sistemske rizike
EU	Europska unija
HNB	Hrvatska narodna banka
HRK	kuna
LGT	ponderi rizika i gubitak zbog nastanka statusa neispunjavanja obveza (engl. <i>loss-given-default</i>)
LTD	pokrivenost kredita depozitima (engl. <i>loan-to deposit-ratio</i>)
LTI	pokrivenost kredita prihodima (engl. <i>loan-to income-ratio</i>)
LTV	pokrivenost kredita vrijednošću kolaterala (engl. <i>loan-to value-ratio</i>)
ZS (gsv)	zaštitni sloj za globalne sistemske važne institucije (engl. <i>global systemically important institution buffer</i>)
ZS (ok)	zaštitni sloj za očuvanje kapitala (engl. <i>capital conservation buffer</i>)
ZS (osv)	zaštitni sloj za ostale sistemske važne institucije (engl. <i>other systemically important institutions buffer</i>)
ZS (pck)	protuciklički zaštitni sloj (engl. <i>countercyclical capital buffer</i>)
ZS (ssr)	zaštitni sloj za strukturni sistemske rizik (engl. <i>structural systemic risk buffer</i>)

Dvoslovne oznake za zemlje

AT	Austrija	IT	Italija
BE	Belgija	LT	Litva
BG	Bugarska	LV	Letonija
CY	Cipar	LU	Luksemburg
CZ	Češka	MT	Malta
DE	Njemačka	NL	Nizozemska
DK	Danska	NO	Norveška
EE	Estonija	PL	Poljska
ES	Španjolska	PT	Portugal
FR	Francuska	RO	Rumunjska
GR	Grčka	SE	Švedska
HR	Hrvatska	SI	Slovenija
HU	Mađarska	SK	Slovačka
IE	Irska	UK	Ujedinjena Kraljevina
IS	Island		